

100
ΤΟ ΒΗΜΑ

Αφιέρωμα στο 1922

Μια σκιά του εθνικού τραύματος

Το νέο βιβλίο του **Ηλίας Μαγκλίνη** κινείται μεταξύ βιογραφίας, αυτοβιογραφίας, ιστοριογραφίας και λογοτεχνίας, **αναζητώντας τα βήματα του παππού** του συγγραφέα στη **Μικρασιατική Εκστρατεία**

ΤΟΥ **ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

Ο θάνατος ως παθολογικό σύμπτωμα της πραγματικότητας και της Ιστορίας, ο σοματικός βασανισμός και τα συνκαλούθα ψυχικά του τραύματα, οι ακανθώδεις σχέσεις ανάμεσα στους γονείς και στα παιδιά, οι συνέπειες του Εμφυλίου (1946-1949) για την ελληνική κοινωνία (όταν ξεσπά, καθώς και αργότερα), αλλά και το βάρος της κληρονομιάς που φορτίζουν οι πατεράδες στους γιους τους επί σειρά γενεών είναι τα βασικά θεματικά μίτβα της πεζογραφίας του **Ηλίας Μαγκλίνη**. Ενα τεχνικό χαρακτηριστικό της δουλειάς του Μαγκλίνη, μαζί με τις πολλαπλές λογοτεχνικές παραπομπές και τη διακεκομμένη λεπτομέρεια τους, είναι, τα τελευταία τουλάχιστον χρόνια, η μεταβίβαση προσώπων και θεμάτων από μυθιστόρημα σε μυθιστόρημα. *Το μόνο της ζωής τους ταξίδι* (εκδ. Μεταίχμιο), το τωρινό του μυθιστόρημα, γεννήθηκε στις σελίδες του *Είμαι όσα έχω ξεχάσει* (2019) κι εκείνο έλκει πάλι την καταγωγή από την *Πρωινή γαλήνη* (2015). Τα βιβλία αυτά είναι σαν να αποτελούν το ένα προοίμιο του άλλου: με αποκάλυψη της βαθύτερης ρίζας από την οποία ξεπηδάει το μεταγενέστερο από το προγενέστερο (ο αγγλοσαξονικός όρος «prequel» τα λέει εδώ όλα). Ετσι, ο Νίκος Μαγκλίνης, παππούς του αφηγητή-συγγραφέα, στο *Μόνο της ζωής τους ταξίδι* παίρνει μέρος στη Μικρασιατική Εκστρατεία του 1919-1922 (μέχρι τη Συνθήκη της Λωζάννης και τη Δίκη των Εξ) ενώ χάνει τη ζωή του στο *Είμαι όσα έχω ξεχάσει* από χέρι εκτελεστή της ΟΠΛΑ ένοπλου βραχίονα του ΚΚΕ) το 1944 στο Αγρίνιο. Όσο για τον γιο του, Κώστα Μαγκλίνη, τον πατέρα του συγγραφέα, θα τον βρούμε και στα τρία βιβλία, παρακολουθώντας κάτι σαν μακρινό απόηχο του βίου του στην *Πρωινή Γαλήνη*,

όπου και οι τύχες του Εκστρατευτικού Σώματος Ελλάδας κατά τον Πόλεμο της Κορέας μεταξύ 1950 και 1955. Τα ελάχιστα στοιχεία που είχε ο Μαγκλίνης για την παρουσία του παππού του στη Μικρά Ασία θα αναπληρωθούν στο *Μόνο της ζωής τους ταξίδι* από μια εξόρμηση στους τόπους του προ εκατό ετών πολέμου: από το Αφρινό Καραχισάρ μέχρι το Εσκί Σεχίρ και την Προύσα, με κατάληξη στην Κωνσταντινούπολη. Την έλλειψη βιογραφικών τεκμηρίων για τον παππού θα υποκαταστήσουν τα τεκμήρια για τρίτους: επιστολές, ημερολόγια, ιστορικές μελέτες, στρατιωτικά και κρατικά αρχεία, δημοσιογραφικές ανταποκρίσεις, χρονικά και μυθιστορήματα, φωτογραφίες, δημόσια μνημεία, ιστορικά εγχειρίδια και ιστορικές γνωματεύσεις – όλα για το 1922 και τη σκληρή εποχή του. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να προσθέσω τη δεξίωση εκ μέρους του Μαγκλίνη του νεαρού *Χέμινγκγουεϊ* (όσα έγραφε για τον εξεθλωμένο ελληνικό στρατό στην Αδριανούπολη), του *Θανάση Βαλτινίου* (δευτερο *Συναξάρι Ανδρέα Κορδοπάτη* και *Ημερολόγιο 1936-2011*) και του *Γεωργίου Βιζυηνού* (για το μοναδικό ταξίδι που έκαναν στη ζωή τους τα αναστόπαιδα της Μικρασιατικής Εκστρατείας).

Βιογραφία, αυτοβιογραφία, ιστορία

Βιογραφία (για τον παππού και τον πατέρα), αυτοβιογραφία (με εμπλοκή του συγγραφέα στην αφήγηση μέσω πολλαπλών αναφορών στα δικά του πεπραγμένα), οικογενειακό μυθιστόρημα (με τις τρεις γενιές του Μαγκλίνηδων), διακειμενικό παιχνίδι με την ελληνική και την ξένη λογοτεχνία (πολύ πέραν όσων πρόλαβα να κατονομάσω), ιστοριογραφικό σχεδιαγράμμα, ρεπορτάζ και ερευνητική δημοσιογραφία. Αυτό είναι *Το μόνο της ζωής τους ταξίδι*. Πρωτότως, όμως, το βιβλίο του Μαγκλίνη θέλει να αναμετρηθεί με τη λογοτεχνία των τεκμηρίων και το non fiction novel, όπου η διάταξη και ο συντονισμός των

Μεταφορά εφοδίων στο Αφρινό Καραχισάρ

ΗΛΙΑΣ
ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ
Το μόνο της
ζωής τους ταξίδι.
Μικρά Ασία.
Οδοπορικό
σε πόλεμο
και σε ειρήνη
 Εκδόσεις
 Μεταίχμιο,
 2022, σελ. 384,
 τιμή 17,70 ευρώ

Το βιβλίο του
Ηλίας Μαγκλίνη
θέλει να
αναμετρηθεί με
τη λογοτεχνία
των τεκμηρίων
και το non fiction
novel, όπου η
διάταξη και ο
συντονισμός
των τεκμηρίων
ξετυλίζουν
μία οιοנית
μυθοπλαστική
ιστορία

τεκμηρίων ξετυλίζουν μια οιοנית μυθοπλαστική ιστορία. Τι ακριβώς, όμως, επιδιώκει να μας πει μια τέτοια ιστορία; Σίγουρα, κάτι διαφορετικό από όσα προβάλλουν τα λογοτεχνικά αρχέτυπα των αρχών και των μέσων του 20ού αιώνα για τη Μικρασιατική Καταστροφή (από τον *Στρατή Δούκα* και τον *Ηλία Βενέζη* μέχρι τη *Διδό Σωτηρίου* και τον *Φώτη Κόντογλου*), μιλώντας για τις συνθήκες καταναγκαστικής εργασίας υπό τον τουρκικό ζυγό, θρητώντας την απώλεια του τρόπου ζωής και της πατρίδας της των ελληνικών πληθυσμών ή πενθώντας γενικότερα για όσα υπέστησαν οι Έλληνες από τους Τούρκους. Ο Μαγκλίνης είναι πιο κοντά στη γραμμή του Βαλτινίου: επιμένει στη σοματική οδύνη και στην πολιτική διάφευση της Μικρασιατικής Καταστροφής, αθροίζοντας από τη μια μεριά τους εμπρησμούς και τους ομαδικούς βιασμούς (ανταρχιστικά και ως έδει παγερές οι εικόνες των ακροατηριασμένων γυναικών θηλών) ή τις παντοειδείς κακοποιήσεις που επιβάρυναν τους Έλληνες και συνοψίζοντας από την άλλη τα τρομερά δεινά τους: τη σφοδρή ανυπομονησία των στρατιωτών να απολυθούν, τις λιποταξίες και νευρασθενείες τους ή τη μαρτυρική περιπλάνησή τους στην Αλυμυρά Ερημο. Ξεχωρίζουν οι σκηνές του πολεμικού μετώπου: βαριά και σχεδόν ασθματικά φορτισμένες, όπως και οι αντίστοιχες της *Πρωινής γαλήνης*.

Εθνική τραγωδία και οικογενειακό δράμα

Μια λογοτεχνική αναπαράσταση της Μικρασιατικής Εκστρατείας, με έναν παππού βοθημένο στη σωτηρία και παντελώς απρόθυμο να βιογραφηθεί. Ένας παππούς ο οποίος δεν είναι πλέον ήρωας και στρατιώτης, αλλά σκιά και μνημονικό φάντασμα: κάποιος που κατέληξε απλώς επιζών της Καταστροφής για να δολοφονηθεί αργότερα σε μια από τις πιο σκοτεινές ώρες του Εμφυλίου. Σίγουρα, ο Μαγκλίνης πηγαίνει πέρα από τον Βαλτινί, φιλοτεχνώντας έναν σχεδόν σθημένο ή διαγραμμένο πρωταγωνιστή, ένα πρόσωπο εκ των πραγμάτων ασχημάτιστο, σφηνωμένο σαν κενή επιγραφή μέσα στη θρυμματισμένη τοιχογραφία του εθνικού τραύματος. Σε τέτοια συμπρακόμενα, περισσότερο εν τέλει βάρος διεκδικεί, και αποκτά, η αναπόρτηση για το νόημα του πολέμου, όπως και για το νόημα του σκοτωμού εν πολέμω. Οι πόλεμοι και η Ιστορία (το ξέρουμε καλά από όλα τα έργα του Μαγκλίνη) επιμερίζουν ούτως ή άλλως μίαν αλόγιστη, ανυπόφορη και ασήκωτη βία. Πολλώ δε μάλλον όταν η βία έρχεται να κατακλύσει μια ανθρωπότητα και επί δεκαετίες μπορούμε να μιλήσουμε για μια αναφάλαρη τόσο του συλλογικού χάρτη όσο και της οικογενειακής μικροσκοπικής του κοκκίδας: κοκκίδα πάντως που παλεύει να μη συντριβεί από τις παγίδες της μνήμης, δημόσιας και ιδιωτικής.